

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ 1832–2021

ВОДИЧ

Београд 2021

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ јесте матична библиотека и центар библиотечко-информационог система Републике Србије. Као национална и депозитна библиотека, прикупља и чува комплетну штампану и другу библиотечку грађу са територије Републике Србије, као и дела објављена у иностранству која припадају српској култури или се њоме баве. Фонд Народне библиотеке Србије представља у целини културно добро које се трајно чува и садржи више од пет милиона примерака разноврсног библиотечког материјала.

Народна библиотека Србије води узајамни електронски каталог, израђује националну библиографију, води регистар јавних библиотека и координира рад библиотечко-информационог система у Републици Србији. Централна је установа за заштиту ћирилске рукописне грађе и старе и ретке књиге. Налази се на Врачарском платоу, а поред својих основних делатности, организује богат и разноврстан културни, уметнички и образовни програм.

Од свог оснивања посвећена је чувању културног наслеђа Србије, али и обезбеђивању јавног приступа знању и информацијама, са уверењем да је развој и богатство културе и образовања једног друштва темељ његовог општег напретка и виталности.

XIX ВЕК ОСНИВАЊЕ БИБЛИОТЕКЕ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ основана је 28. фебруара 1832. године вољом кнеза Милоша Обреновића и залагањем уског круга његових сарадника и учених људи, као прва установа културе у још увек не сасвим ослобођеној Србији. У држави која се формира и још увек нема своје законодавство, Библиотека није основана законском одредбом, већ према усменој владаочевој одлуци, као полудржавна установа, и под покровитељством владаочевог брата, Јеврема Обреновића. Без формалног писаног акта о оснивању, и без озваниченог назива и пребивалишта, Библиотека се ипак формирала у наредним годинама захваљујући друштвеној свести о потреби њеног постојања за изградњу модерне српске државе.

Основана је након што су у Београду са радом започеле прва књижара Глигорија Возаровића (1827. године) и прва државна штампарија – *Књажевска типографија* (1831. године). Књижара је била место где су се окупљали образовани људи тог времена и где је на дан Светог Онисима Апостола 1832. године *Нову библиотјеку Сербску* освештао *прошлойрезвишель београдски* Милосав Поповић. Покровитељ и први приложник *Новозаведене Библиотјеке вароши Београдске* био је Јеврем Обреновић.

До септембра 1832. године фонд Библиотеке бројао је око 800 књига. Прве књиге биле су поклон књижара Возаровића и учених људи из разних крајева Србије и Аустроугарске, попут Лукијана Мушицког, који су даривали књиге из својих библиотека, док је кнез Милош у новембру 1832. наредио да основана штампарија од сваке одштампане књиге одваја

Милош Обреновић,
графика Анастаса
Јовановића
из фонда Народне
библиотеке Србије

КНЯЗЬ МИХАИЛЪ ПАВЛОВИЧЪ. — LE PRINCE MICHAËL ORLOFF.

примерак за Библиотеку. Овом одлуком кнеза Милоша установљена је још 1832. пракса обавезног примерка, а нова библиотека је постала депозитна, што је карактеристика свих националних библиотека.

У годинама које ће уследити, од депозита поклоњених књига, преко библиотеке у саставу Књажевске типографије и касније Попечитељства просвештенија, затим обједињавањем библиотека више јавних и државних надлештава и откупљивањем значајних приватних библиотека, формирала се национална библиотека Србије.

Први период њеног развоја, од 1832. до 1853. године, обележен је непрестаном борбом за обезбеђење минималних услова за смештај и рад: променила је неколико адреса у Београду, пресељена у Крагујевац 1833. године, потом враћена у Београд 1835. године, без сталног стручног кадра и устаљеног назива, али под сталним старањем најзначајнијих представника јавног и културног живота ондашње Србије.

У пролеће 1842. године, заједно са *Попечитељством просвештенија* (Министарством просвете), прелази у зграду Учитељске школе (данашња зграда Академије примењених уметности у Улици Краља Петра). Следећа локација била је Тобџијска касарна на углу Сарајевске и Немањине улице, где Библиотека добија засебну собу и свог првог управника др Милована Спасића. Он је први средио њен књижни фонд и израдио ауторски каталог по језицима 1845. године. Тада је Библиотека поседовала 1.421 дело, у 2.283 свеске.

Од 1853. године, када је добила првог „правителственог“ библиотекара Филипа Николића, са којим заправо и почиње српско библиотекарство

Ђура Даничић,
управник Народне
библиотеке од 1856.
до 1859. године

Филип Николић,
први библиотекар
Народне библиотеке
(1853–1856)

као посебна делатност, Народна библиотека доживљава дане брзог и перманентног успона. Он је стручно уредио Библиотеку, издвојио основне и посебне фондове, израдио инвентаре, ауторски и стручни каталог. Николић је предложио и прва Правила за Библиотеку, писана по угледу на аустријска правила за издавање књига из универзитетских и гимназијских библиотека, али предлог није усвојен. После њега, место библиотекара преузима Ђура Даничић (1856–1859). Он је утврдио концепцију набавне политике – да треба набавити сваку српску књигу, као и књиге које се тичу српског народа и одабране књиге на страним језицима. Даничић ће посебно бити упамћен јер је започео израду текуће националне библиографије и озваничио назив Народна библиотека. Залагао се за усвајање правила о коришћењу Библиотеке која би омогућила доступност библиотеке већем броју читалаца, као и читаоцима ван Београда.

Даљи успон Библиотека доживљава у време када су библиотекари били Јанко Шафарик (1861–1869) и Стојан Новаковић (1869–1874). Шафарик је успео да обезбеди боље просторије за Библиотеку – 1863. године пресељена је у Капетан-Мишино здање, где је имала далеко повољније услове за рад. У левом делу зграде добила је три велике собе и једну мању за службенике. Још две собе припале су Библиотеци када се из Капетан-Мишиног здања иселила Београдска гимназија; те просторије су уређене као научна и општа читаоница. Шафарик је повећао и особље Библиотеке, организовао планско прикупљање старих српских рукописа и старе штампане књиге и увео савремени смештај фонда по формату и текућем броју

Зграда
Капетан-Мишиног
здања у којој се
налазила Народна
библиотека од 1863.
до 1918. године

Стр. 10–11
Предлог
Ђуре Даничића о
званичном називу
Народне библиотеке
(Архив Србије, МПс,
1 1/1858)

„при Поперукателу Тробоенски“, кој се покренува у Кома
е Јудејска одруга звање и не ~~взема~~ одде слава првона
токована; 3) у Грцима има и Мегрејца, кои се зове Народина,
а то само народина, а овој е у себи са свима онаквј како е
у себи Јудејска, а овој прена Десокосавома Поперукателу
стои исто онако као Јудејска. Ама се ико имено „Народна Ју-
дејска“ не само не може водити нити зго, што да још то
има најбоље покренувао како е Јудејска, ово се покренувао
да се у то збурао одовдо кинесе кој се туу Грбкома народа,
како што и ест, и како да се ико најбоље подударао са ствару
која га носи. А сврхо свих тога, Јудејска да се обича именована
може најбоље водити, покренува, кој су још, како што е покренуто,
браса потребен.

По свему овоме уцртано се ирети да именован да
се ирети сеити досадава имено Јудејску такој иирати.
ирати дако ико украти: „Народна Јудејска“, а водуко:
Народна Јудејска при Поперукателу Тробоенски“.

Може да се ова Јудејска карати и романска
или државна. Што се туу збура имено, како да се што ивима
карати како е Јудејска, ово да у Кемаркома ериту дако дако
неко Народна, ама е у Грбкома ериту дако Народна, ер

у Срба рема је околно копану у Песнаца у обирану у фн.
губоци знамен, у коме се рема урива место парода кој.
у њој живи; осим тога Јудеоци, вине припадници и не кајода
като рема и то, што се у нас особито збојан кulture кој
се иу свим парода Србског а не само рема Србе. Ато се
иуе другога иуе „Грматна Јудеоци“, кој е и т. Мка.
иуе употребљено за иуе Јудеоци у објект кulture. Staat
recht des Fürstenthums Serbien, и то иуе иуе иуе иуе
иуе иуе иуе, само ако се не да коме употребљено.

Које тога иуе Дискографија Покрива Јудео.
иуе да, она је Јудео Јудео, Јудео иуе иуе иуе.
иуе иуе иуе иуе иуе иуе иуе.

У Београду 14. Октобра 1858

Јудеоци
Јудеоци

ALL-INDUSTRY RELATIONSHIP DEVELOPMENT

ИЗДАНИЕ И ОЦЕНКА КАЧЕСТВА И СТОИМОСТИ
ДЛЯ НАРОДА СОВЕТСКОГО СОЮЗА И ДЛЯ СВО-
ЕГО БУДУЩЕГО И ВОССТАНИЕ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1

© 1972 ALL RIGHTS RESERVED © 1972 ALL RIGHTS RESERVED

Class 1.

За откритие нападнатото и спуснато руде
насе јавува, даје се дозволују приматити за-
бодити за откритие претвора јавити.

Case 2.

Свако, које жели да отвори вратама у радњу, и свако, које жели да отвори трговину, са својим, или да продаје у својој трговини, по ред осталих свих, и свих, или да их давају, даје на чини, који ту своју напредујућу вредност одражава, одговарајућу вредност, у Новоме универзитету, у Новоме, и обичајима ње.

[illegible][illegible]

Class 2.

Следва да се установи, че ли описаните държавни функции (та. 6.) кои други при произхода од коишто нештани дела во владата доведоа до политичката одговорност на описаните делови и на коишто делови и на коишто делови се однесуваат описаните делови.

Закон о печатњи
(штампи) из 1870.
године по коме је
озакоњено давање
обавезног примерка
Народној библиотеци

Стојан Новаковић,
управник Народне
библиотеке од 1869.
до 1873. године

Još jedan ogroman korak napred bilo je postavljnje za bibliotekara jednog od vodećih intelektualaca tadašnje Srbije – Stojana Novakovića. On je bio u pravom smislu законодавац Библиотеке који је поставио основе библиотечком праву, а својим научним радом и библиотекарству као научној и стручној области у Србији. Успео је да се Законом о печатњи из 1870. обезбеди за Библиотеку по три бесплатна примерка сваког штампаног списка, затим да се буџетом из 1871. издвоје Библиотека и Музеј из састава Министарства просвете и црквених послова и постану самосталне државне установе. Зачетник је издавачке делатности Народне библиотеке и настављач Даничићевог рада на текућој националној библиографији.

После Новаковића, библиотекари су били Јован Бошковић (1875–1880), Нићифор Дучић (1880–1886), Милан Ђ. Милићевић (1886–1897) и, до 1903. године, Драгиша Станојевић, Стојан Протић и Љубомир Јовановић. Сви су били истакнуте личности јавног и културног живота Србије. У овом периоду значајно је одвајање Библиотеке од Музеја, 1881. године и доношење Закона о Српској краљевској академији наука 1886. године, којим је овој установи дато право надзора над радом Народне библиотеке и које ће она вршити све до 1944. године.

XX ВЕК РУШЕЊЕ И ОБНОВА БИБЛИОТЕКЕ

Године 1901. донет је Закон о Народној библиотеци. Тим Законом одређени су основни задаци Библиотеке: а) да помаже неговање науке у Србији, б) да олакша ширење народног образовања и в) да среди дотадашњу српску библиографију и једне и друге азбуке, а да нову објављује сваке године. Годину дана раније, 1900. године, донет је и Правилник о унутрашњем уређењу и раду у Народној библиотеци. Електрично осветљење Библиотека је добила 1901. године.

Од 1903. до 1927. библиотекар је био историчар и академик Јован Н. Томић (1869–1932), упамћен по великом и часном залагању да сачува Народну библиотеку, која ће се суочити са бројним проблемима у првој половини 20. века.

У Првом светском рату, који је дочекала у Капетан-Мишином здању, Библиотека је тешко страдала. Бомбардовањем је уништен део њеног књижног фонда, инвентари и каталози, а ради спасавања, преостали фонд је пресељен на више места у Београду. Најдрагоценији делови фонда (рукописи, старе штампане књиге, новине и часописи) евакуисани су у Ниш и Косовску Митровицу, где су пали у руке бугарске војске, која их је пренела у Софију. Упорним залагањем управника Томића, после рата, овај део растурене грађе је углавном враћен у Београд. Међутим, нестало је 56 старих рукописа, међу којима и неки из 13. века, на пергаменту (неколико је пронађено у Немачкој и откупљено тек 1972. године), затим 3.132 књиге, 4.117 свезака часописа, готово све новине из 1914. и 1915. године и 138 значајних писама. Библиотека је остала и без својих просторија. Тек 1920. откупљена је

Зграда Народне
библиотеке на
Косанчићевом венцу,
страдале 6. априла
1941. године

за њен смештај бивша „Картонажа Милана Вапе“ на Косанчићевом венцу. Тако је Библиотека, први пут, добила своју зграду, мада још увек неадекватну својим потребама. Отворена је за кориснике 1925. године.

После Јована Томића, управници су били Милош Зечевић (1927–1935) и Драгослав Илић (1935–1941). На основу Закона о штампи и Закона о Народној библиотеци из 1919. године, Библиотека је постала централна државна библиотека и стекла је право на обавезни примерак са целе територије новоформиране државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца односно Југославије. Од 1928. у Библиотеци се израђује текућа годишња библиографија Југославије, али је објављен само *Југословенски библиографски годишњак* за 1933. годину. Од 1940. излази часопис *Гласник Народне библиотеке* са текућом библиографијом Југославије, од чега је изашло само 10 бројева. Библиотека је 1938. усвојила каталошки листић међународног формата. Рукописни фонд инвентарисао је Светозар Матић, али је његов опис рукописа Народне библиотеке штампан тек 1952. године.

У првом налету немачких бомбардера, 6. априла 1941. године, погођена је запаљивим бомбама зграда Библиотеке на Косанчићевом венцу, која је том приликом изгорела до темеља. Зграда је горела данима. Бројна стручна и публицистичка истраживања покушала су да реконструишу след догађаја и одговорности за готово потпуни губитак фонда националне библиотеке. Уништен је књижни фонд од 500.000 свезака, збирка од 1.424 ћирилских рукописа и повеља од XII до XVII века, картографска и гра-

Читаоница Народне
библиотеке на
Косанчићевом венцу,
март 1932. године.
Аутор фотографије
Светозар Грдијан (Фонд
Музеја града Београда)

фичка збирка од 1.500 бројева, збирке од 4.000 наслова часописа и 1.800 наслова новина, значајна и nedovoljno проучена збирка турских докумената о Србији, инкунабуле и старе штампане књиге и целокупна преписка значајних личности из културе и политичке историје Србије и Југославије. Нестали су сви инвентари и каталози Народне библиотеке.

Акција за обнављање спаљеног фонда започета је још у току рата када је вршилац дужности управника био Ђорђе Сп. Радојичић (1941–1945). Оно мало неоштећених књига, које су биле на читању и у магацину у Космајској улици, пренето је и смештено у зграду Државне штампарије. Дале селидбе биле су неизбежне, тако да је прве ратне године Библиотека смештена у зграду Феријалног савеза у Француској улици. Након тога су за смештај одређени магацини у Вишњићевој улици, у којима је раније чувано воће и поврће, где је Библиотека дочекала крај рата.

Многи знани и незнани појединци и установе даривали су Народној библиотеци велики број значајних и ретких књига и других публикација. Крај рата је дочекала са преко 5.000 књига и другог библиотечког материјала. После ослобођења Београда од немачке окупације 1944. године, у новом друштвеном уређењу социјалистичке државе Југославије, почиње период интензивне обнове уништеног фонда и убрзаног развоја Библиотеке. Као и приликом њеног оснивања, било је то историјско време формирања нове државе и потребе за брзом модернизацијом друштва и успостављањем новог друштвеног и културног идентитета. Развитак институција културе препознат је као један од услова општег развојка социјалистичког друштва.

Закон о Народној библиотеци из 1901. године

Јован Н. Томић, управник Народне библиотеке од 1903. до 1927. године

центру и да се даде konkretna pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Члан 2.

Organizacija i rad ovog centra biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Члан 3.

Ovaj centar biće organiziran i rad biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Organizacija i rad ovog centra biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Члан 4.

Ovaj centar biće organiziran i rad biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Члан 5.

Ovaj centar biće organiziran i rad biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Organizacija i rad ovog centra biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Organizacija i rad ovog centra biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

Organizacija i rad ovog centra biće pod nadzorom i vođenjem Narodne biblioteke u Beogradu, koja će dati potrebne smernice i pomoć u organiziranju i izvođenju tih poslova.

ГОДИШЊА
БИБЛИОГРАФИЈА
НАРОДНЕ
БИБЛИОТЕКЕ
И ИЗВЕШТАЈИ
О РАДУ

ГЛАСНИК НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ

УРЕДНИК
ДРАГОСЛАВ ИЛИЋ
УПРАВНИК НАР. БИБЛИОТЕКЕ

ГОДИНА I
СВЕСКА I И 2

САДРЖАЈ

Д. Векић: Опис нових издања
М. Поповић: Опис нових издања
Б. С. Петровић: Опис нових издања
Опис нових издања
Опис нових издања

БЕОГРАД 1940

У априлу 1946. године Библиотека добија зграду бившег хотела „Српска круна“ на крају Кнез Михаилове улице, а Министарство просвете Народне Републике Србије доноси одлуку да се све реткости рејонских библиотека уступе Народној библиотеци. Посебном одлуком додељене су јој Дворска библиотека (20.709 књига), Библиотека Сената, део Библиотеке Народне скупштине и Библиотека Друштва Светог Саве. Откупљене су многе приватне библиотеке. Од посебног су значаја били поклони разних установа, организација и приватних лица, међу којима и значајни легати Тихомира Ђорђевића (18.301 књига и друге грађе) и Милана Ракића (3.611 књига). Народна библиотека Србије почела је са редовним радом 20. априла 1947. године, када је своја врата отворила корисницима. Формирају се и уређују каталози: Ауторски, 1947. године, и Предметни, 1948. године. Библиотека преузима усмеравање развоја целе библиотечке мреже у Србији и старање о усавршавању библиотечких стручњака. Године 1953. основан је Библиотечки центар, касније Одељење за унапређење библиотечке делатности. Нови статут који регулише уређење и управљање Библиотеком донет је 1956. године. Напредак се огледа у оснивању нових одељења и обнављању издавачке делатности. Године 1960. формирано је Библиографско одељење, са основним циљем израде српске ретроспективне библиографије, и потом Археографско одељење, са задатком да описује и региструје јужнословенске ћирилске рукописе и изврши реконституцију рукописног фонда. Формирана је и Конзерваторска лабораторија за заштиту библиотечке папирне грађе и научно-експериментална испитивања заштите књиге и папира.

Правила о полагању државног стручног испита за прелаз чиновника Народне библиотеке из приправних у помоћне групе из 1928. године (Архив Југославије, 00, I, 162/1928)

Гласник Народне библиотеке из 1940. године

Народна библиотека Србије после пожара 6. априла 1941. године. Слика Антон Хутер, уље на платну, 1941. (из ликовне збирке НБС)

Зграда хотела Српска круна у којој се Народна библиотека налазила од 1946. до 1972. године

Зграда у Кнез Михаиловој убрзо постаје неадекватна за обављање проширених функција и задатака Библиотеке, због интензивног раста књижних фондова и брзог развоја у послератном периоду, те се тражило решење за просторно проширење. Зато је 1954, поводом 150-годишњице Првог српског устанка, Извршно веће Србије донело одлуку да се у спомен тог историјског догађаја подигне нова зграда Народне библиотеке Србије.

Законом о библиотекама Србије, који је донет 1965. године, Народној библиотеци, као централној матичној библиотеци Републике, одређено је посебно место и поверен низ значајних функција. Библиотека се развија и израста у модеран библиотечко-информациони центар. Набавна политика конципира се на чврстим принципима, постављају се основи за развој информационе службе, усавршава се организација и технологија рада, развијају се међународне везе и повећава број стручњака. Књижни фондови убрзано расту те се, више од деценије након одлуке из 1954. године, поново намеће питање подизања нове зграде.

Камен темељац за нову зграду Библиотеке, коју је пројектовао проф. арх. Иво Куртовић, постављен је на Дан ослобођења Београда, 20. октобра 1965. године. Упоредо са радовима на довршењу зграде сређивани су фондови, извршена ревизија и обављени други послови за експериментални рад који је започео 27. новембра 1972. године. Нова, прва зграда грађена наменски за потребе националне библиотеке, којом је дефинитивно решен егзистенцијални проблем ове најстарије установе културе основане у Србији, свечано је отворена 6. априла 1973. године. За подизање зграде,

Зграда Народне
библиотеке Србије,
седамдесете
године XX века

пored napora cele друштвене заједнице и залагања колектива Библиотеке, посебне заслуге имају управници Душан Милачић (1944–1960), Чедомир Миндеровић (1960–1965), Миодраг Панић-Суреп (1965– 1968) и, нарочито, Светислав Ђурић (1968–1977).

У новој згради, Народна библиотека Србије први пут има услове за организовање културно просветних активности и до данашњих дана активно учествује у културном животу Београда и целе земље. Такође, решено питање материјалног смештаја отвара могућност стручним кадровима Библиотеке да у наредним деценијама усавршавају и уводе нове методе у свој рад, како би ухватили корак са савременим библиотекарством које ће у последњој четвртини 20. века доживети велику трансформацију у сусрету са наступајућом ером информационих технологија. Десетогодишњи програм развоја, усвојен у време управника Светислава Ђурића, садржао је развојне тенденције светског библиотекарства, ослањао се на отварање према свету и интензивну размену информација, знања и искуства са великим светским библиотечким центрима.

Године 1974. формира се Стручни каталог по Универзалној децималној класификацији, а затим и Централни каталог Србије и Центар за научне информације. Године 1976. Библиотека усваја нова правила за каталогизацију грађе и прелази на нови, међународни стандард за библиографски опис ISBD. Врше се припреме за прелазак на аутоматизовану обраду података. Библиотека 1987. започиње каталогизацију публикација пред излазак из штампе израђујући за монографије каталoшки запис у публи-

Отварање Народне библиотеке у згради на Врачарском платоу, 6. април 1973. године

кацији CIP / Cataloguing In Publication, обухватајући претежан број издања у земљи. Електронски каталог Народне библиотеке Србије формиран је 1989. године. Будући да је обухватао сву новоприбављену грађу, довео је до обуставе израде лисних каталога за монографске публикације 1991. године. Локалну рачунарску мрежу Библиотека је добила 1996. године, када је омогућен и приступ интернету и израђена прва веб-презентација. Са друге стране, политичка и економска ситуација у земљи последње деценије 20. века није допринела даљем развоју међународне сарадње Библиотеке која је успешно грађена у претходном периоду.

Каталози у Народној
библиотеци
седамдесетих
година XX века

Централна читаоница,
седамдесетих година

Посета Јосипа Броза
Тита и Јованке Броз
Народној библиотеци
1975. године

Фотографије:
Стеван Крајујевић,
фонд Народне
библиотеке Србије

XXI ВЕК САВРЕМЕНА И ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА

Сам почетак XXI века Народна библиотека Србије дочекала је са великим задатком да усклади свој рад са праксом савременог светског библиотекарства у време експлозивног развоја информационих технологија.

Под управом Сретена Угричића, у периоду од 2001. до 2011. године, направљени су веома важни кораци у стручној и инфраструктурној реформи Народне библиотеке Србије. Унапређен је рачунарски систем са интернетом, постављена модерна и посебно дизајнирана веб-презентација, унапређена међународна сарадња и обновљено чланство у европским и светским стручним телима и асоцијацијама, али, пре свега, од 2001. до 2004. године, започета су и успешно развијена три велика пројекта Библиотеке који и данас чине битне сегменте њеног рада: 1) формиран је узајамни електронски каталог библиотека Србије под називом Виртуелна библиотека Србије (ВБС); 2) основано је Одељење за дигитализацију и креиране су дигиталне збирке највредније библиотечке грађе; 3) у оквиру Центра за научне информације основан је КоБСОН – конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку научних електронских часописа и књига за кориснике Библиотеке и целу академску заједницу Србије.

Од посебног значаја било је и преузимање послова Југословенског библиографско-информацијског института (ЈУБИН), који је након престанка постојања југословенске државе обављао библиографске послове само за територију Србије и Црне Горе. Од 2003. године НБС израђује текућу националну библиографију Србије, што јесте један од примарних задатака сваке националне библиотеке, док је од 2005. године текућа библиогра-

фија доступна онлајн и без надокнаде на веб-страници НБС. Од ЈУБИН-а су преузети и послови издавања ISBN и ISSN бројева, као и лиценце за превод и издавање УДК таблица. Под кровом Народне библиотеке Србије започеле су рад и све врсте Агенција за издаваче – НБС је постала Национална ISBN, ISSN, ISMN, ISAN и DOI агенција. Од 2011. године, према Закону о обавезном примерку публикација, депозитним библиотекама доставља се и електронска копија штампаних публикација.

Захваљујући успешним корацима у дигитализацији грађе, Народна библиотека Србије је међу првим библиотекама 2005. године постала активна чланица Европске библиотеке (The European Library), првог великог европског пројекта дигитализације и презентације културног наслеђа похрањеног у библиотекама. Стручњаци Народне библиотеке Србије допринели су својим радом и залагањем да се *Мирослављево јеванђеље* и *Архива Николе Тесле* 2005. године уврсте на Унескову листу *Памћење света*.

Завршени су капитални издавачки пројекти од националног значаја попут фототипских издања књига *Радослављево јеванђеље*, *Горажданске шtamпарије* и авангардног часописа *Зениш*. Приведен је крају вишегодишњи рад на штампаном издању *Ретроспективне библиографије књига Србије (1868 – 1944)*. Покренута је едиција књига стручне библиотекарске литературе „Савремена библиотека“ и обновљен *Гласник Народне библиотеке Србије*, који је стекао ранг научног часописа.

Од 2007. године НБС је уложила велике напоре да се значајан део простора и опреме реновира и осавремени како би послови Библиотеке могли

Атријум Народне
библиотеке Србије

да се развијају у складу са новим стандардима и потребама корисника. Од октобра 2007. до маја 2011. године опсежно је реконструисан ентеријер корисничког дела зграде, према пројекту архитекте Зорана Радојичића. Реконструкција је обухватила 6000 квадратних метара просторија намењених корисницима – улазни хол, кафетерију, атријум, изложбени простор и све читаонице, а опремљене су и две нове: Мултимедијална читаоница и Читаоница за следе и слабовиде. Такође, реновирана је и опремљена Лабораторија за конзервацију и рестаурацију папирне грађе, као и простор Агенције за издаваче и Кафе-књижаре НБС.

Радове је финансирала Влада Републике Србије средствима укупне вредности од 4,3 милиона евра, док је комплетна информациона опрема била донација компаније EFT Group.

Капацитети библиотеке повећани су за трећину – читаонице су опремљене са 600 корисничких места. Уграђивањем челичне конструкције спуште-ног плафона са лантернама створени су услови за уградњу квалитетног система за вентилацију, климатизацију и осветљење, што су били проблеми Библиотеке пре реконструкције. Пројектовани су нови и замењени застарели системи машинских инсталација, електроинсталација и рачунарске мреже, као и системи дојаве пожара, контроле приступа и хидрантске мреже. Омогућен је кабловски и бежични приступ интернету на сваком корисничком месту. Столови и столице од пуног дрвета у читаоницама, као и подни итисон, посебно су дизајнирани и произведени за ентеријер Библиотеке. Намештај је дизајнирао архитекта Радојичић, док су дизајн итисона и уметнички елементи у ентеријеру решења визуелног уметника проф. Бранка Павића – посебно се издваја инсталација у форми стаклене коцке са бинарним кодом на улазу у Библиотеку од које почиње визуелни концепт "Пут знања", обележавајући у простору кретање од улаза до централне читаонице.

Након успешног завршетка реконструкције, интензиван је и популаризован културни програм Библиотеке, посебно програм у модерно опремљеном галеријском простору. Под управом Ласла Блашковића (2015–2021), организован је рад на вишегодишњем пројекту комплетне ревизије фонда НБС, који је представљао и део припрема за пројекат неопходног проширења депоа за смештај фонда. Увећан је број дигиталних збирки, број значајних легата, као и број библиотека укључених у узајамни електронски каталог.

Године 2021. за управника Народне библиотеке Србије именован је др Владимир Пишталo. НБС је започела неколико важних и великих пројеката који ће обележити њен рад у наредном периоду. Први је реконструкција и проширење депоа за смештај фонда према пројекту архитекте Бранислава Митровића, изабраном на јавном конкурсy. Поред изградње новог смештајног простора у склопу постојеће зграде, пројекат предвиђа и изградњу додатног галеријског и радног простора. Други пројекат јесте обнова зграде Народне библиотеке на Косанчићевом венцу, уништене 6. априла 1941. године, која ће бити не само дуго очекивано споменичко решење сећања на страдање Библиотеке, већ и нови културни центар у Београду...

Столови и столице
израђени су посебно за
читаонице НБС према
дизајну архитекте
Зорана Радојичића

Кафе-књижара НБС
након реновирања
2011. године

Стр. 27-28
Централна читаоница
након завршетка
реконструкције
ентеријера 2011.
године. Фотографија
Немање Јовановића

ВИРТУЕЛНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

Пројекат Виртуелне библиотеке Србије (ВБС) започет је 2003. године, са циљем изградње националног библиотечко-информационог система узајамне каталогизације Републике Србије. Основна идеја је била да се једна публикација у систему обрађује само једном, на основу онлајн везе између узајамне и локалних база, као и да се најширем кругу корисника интернета омогући да са једне приступне тачке обављају претрагу електронских каталога свих умрежених библиотека. Исте године успостављен је аутономни Систем узајамне каталогизације Републике Србије COBISS.SR са иницијалним узајамним електронским каталогом COBIB.SR, формираним на основу локалних електронских каталога Библиотеке Матице српске, Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду и Југословенског библиографско-информацијског института (ЈУБИН).

Окосницу овог система чине узајамни електронски каталог COBIB.SR и локални електронски каталози. Базиран је на програмској платформи COBISS и део је регионалног система COBISS.Net који обједињује системе узајамне каталогизације на COBISS платформи у Црној Гори, Босни и Херцеговини, Републици Српској, Словенији, Северној Македонији, Бугарској и Албанији.

У организационом смислу, Систем узајамне каталогизације Републике Србије чине: национални COBISS центар, који се налази у Народној библиотеци Србије под називом Центар за узајамну каталогизацију Републике Србије (ЦУК) и библиотеке чланице система. Модел функционалног повезивања библиотека подразумева узајамну библиографско-каталожку базу података COBIB.SR, локалне базе података библиотека чланица, базу података о библиотекама COLIB.SR и нормативну базу података CONOR.SR.

Поред координације система, ЦУК реализује образовање библиотекара из целе мреже за рад на узајамној каталогизацији. образовање изводе инструктори из НБС, БМС и УБСМ. Електронски приручници и комплетна документација о образовању библиотекара свакодневно се ажурирају на Образовном порталу ЦУК-а <http://obrazovanje.vbs.rs/>

Крајем 2021. године, у систем ВБС умрежено је 234 библиотеке, док узајамни електронски каталог садржи око 3.6 милиона библиографских записа.

Корисницима је од 2016. године доступна Андроид апликација *mCOBISS*, која представља верзију COBISS/OPAC-а прилагођену мобилним уређајима, а од 2021. на располагању је Дигитални репозиторијум dCOBISS за похрањивање дигиталних садржаја повезаних са свим COBISS програмским модулима. www.vbs.rs

СЕРВИС КОБСОН

Сервис КоБСОН (Конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку) основан је 2001. године при Центру за научне информације Народне библиотеке Србије. Центар одржава комплетан рад сервиса КоБСОН који набавља односно обезбеђује приступ научној литератури која се углавном издаје само у електронском формату. Електронски формат научне литературе омогућава брже, лакше и јефтиније дистрибуирање и знатно ефикаснију комуникацију научне заједнице у читавом свету.

Сервис тренутно обезбеђује приступ до 35.000 иностраних научних часописа и око 180.000 електронских књига. Поред база пуног текста, обезбеђен је приступ и индексним, цитатним базама Web od Science и Scopus. Приступ сервису КоБСОН од куће имају сви чланови домаће академске заједнице односно сви стално запослени у академским и научним институцијама чији је оснивач Република Србија. У читаоницама НБС омогућен је приступ и свим члановима Библиотеке. КоБСОН сајт бележи преко 3 милиона приступа на годишњем нивоу, при чему истраживачи из Србије преко сервиса преузму око 1,8 милиона чланака.

Програм КоБСОН финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. kobson.nb.rs

ДИГИТАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

Народна библиотека Србије започела је дигитализацију грађе 2004. године са циљем заштите и презентације највреднијих библиотечких збирки и дуги низ година је била, у овој области, водећа установа културе у Србији. У првих шест година креирано је више од милион и по дигиталних слика, организованих у преко сто збирки разноврсне библиотечке грађе, са могућношћу основне претраге. Већ 2005. године постала је партнер Европске библиотеке (The European Library), док је партнер Европеане од њеног покретања 2008. године. Пратећи даљи развој европске праксе у дигитализацији културног наслеђа, стручњаци Одељења за развој дигиталне библиотеке и микрографију НБС су у наредним годинама, поред проширења дигиталних збирки и рада на новој софтверској платформи у сарадњи са Математичким институтом САНУ, унапредили систем метаподатака, као и правни оквир за дигитализацију грађе. Данас је НБС не само активни партнер Европеане, већ и национални агрегатор дигиталних садржаја за Европеану, партнер Европског конзорцијума за дигиталну хуманистику истраживачке инфраструктуре DARIAH, као и учесник бројних међународних и домаћих пројеката са циљем дигиталне презентације културног, историјског и научног наслеђа.

Дигиталне збирке НБС 2021. године садрже 6.595 дигиталних наслова, односно више од милион дигиталних слика. Грађа се може претражити кроз тематске или формалне збирке. Пет главних формалних збирки чине рукописи и књиге, периодика, слике, карте и аудио грађа. Такође, Дигитална НБС садржи и 84 виртуелне збирке, док се одређени део текстуалног дигиталног садржаја може прегледати и претражити и у ПДФ формату. На месечном нивоу дигиталне збирке НБС посети око 6.000 виртуелних корисника.

У оквиру међународног пројекта *Процваћ њисмености*, који путем дигиталних збирки представља развој писмености на старом континенту од 4. до 20. века, тим Народне библиотеке Србије осмислио је 11 збирки: Периодика из Првог светског рата, Нова Европа (магазин), Рукописна периодика, Рукописи Божицара Кнежевића, Интернационална ревија за уметност и културу Зенит, Југословенска авангарда, Путописна књижевност 19. и 20. века, Сабрана дела Вука Стефановића Караџића, Лирика српске модерне, Инкунабуле и палеотипи, Дневничке белешке учесника Првог светског рата. www.digital.nb.rs

Магазин *Нова Европа*,
број 1, из 1920. године

Авангардни
часопис *Зенит*,
број 37,
из 1925. године

Рукописна
периодика,
Логорски Јез,
октобар 1944,
Логор "Ц" и "Д"
у Оснабрику

Авангардни часопис
Дада-Јок, из легата
Љубомира Мицића

Крваво злато, графичка мапа Ђорђа Андрејевића Куна (1904-1964), фонд НБС. Штампана је 1937. године и садржи 28 оригиналних дрвореза. Дигитализована је у оквиру међународног пројекта Индустриско наслеђе и део је истоимене тематске дигиталне збирке НБС. Представља модел уметничких и друштвено-политичких тежњи међуратног комунистичког покрета, са тематиком Борског рудника као симболом социјалне неправде.

Тодор Манојловић,
Густав Крклец, Милош
Црњански, Ранко
Младеновић, на путу
за Хвар. Фотографија
из Легата Милоша
Црњанског

Тихомир Р. Ђорђевић
(горе десно у качкету)
са групом излетника
у околини Зајечара,
почетак XX века.
Збирка фотографија из
легата сестара Јанковић

Из дигиталне збирке
књига Борисава
Станковића

КОНЗЕРВАТОРСКА ЛАБОРАТОРИЈА

Конзерваторска лабораторија Народне библиотеке Србије највећа је и најопремљенија лабораторија за конзервацију папира и пергаменту у Србији, а сврстава се и у највеће лабораторије овог типа у региону југоисточне Европе. У њој се могу конзерваторски и рестаураторски обрадити све врсте писаних споменика културе на папиру и пергаменту, почев од рукописа, старих штампаних књига, докумената, ликовног материјала, фотографија, цртежа, мапа и сл. Године 2008. у потпуности је реновирана и проширена: формиране су хемијска лабораторија, секција за ручну рестаурацију, секција за механизовану рестаурацију, секције за мокре поступке у конзервацији, секција за конзервацију некњижне грађе, просторија за стерилизацију и књиговезница. Према Закону о старој и реткој библиотечкој грађи из 2011. године, конзерваторска лабораторија Народне библиотеке Србије, уз лабораторију Библиотеке Матице српске, јесте централна лабораторија за конзервацију и рестаурацију старе и ретке библиотечке грађе у Републици Србији. Због тога, иако је њен основни задатак старање о фонду НБС, она упоредо конзервира и културна добра на пергаменту и папиру из других установа културе, махом библиотека и музеја. Такође, конзерватори и рестауратори НБС активно штите пергаментну и папирну баштину манастира Хиландара.

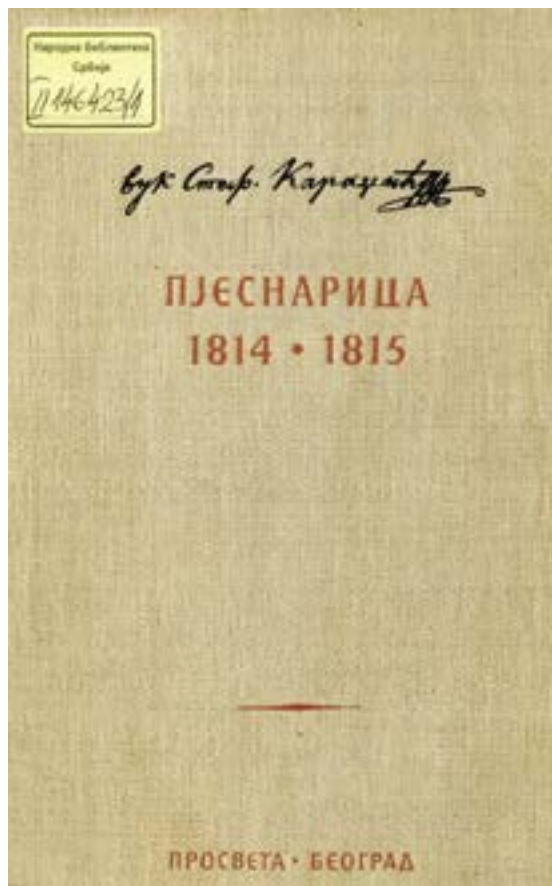

ФОНДОВИ

Целокупни фонд Народне библиотеке Србије садржи преко пет милиона јединица разноврсне библиотечке грађе и извора. Највећи део фонда смештен је у подземном депоу Библиотеке, док се највреднија грађа чува у посебним смештајним јединицама које обезбеђују већи степен заштите и друге посебне услове чувања. Народна библиотека Србије је путем обавезног примерка добијала публикације са територије Југославије од 1918. до почетка деведесетих година XX века и оне чине саставни део општег фонда.

Збирка књи́га садржи публикације на српском и другим јужнословенским језицима штампане након 1868. године, као и књиге на страним језицима штампане после 1700. године. Све књиге које поседује НБС, а штампане су пре наведених година, налазе се у збиркама старе и ретке књиге и ћирилских рукописа.

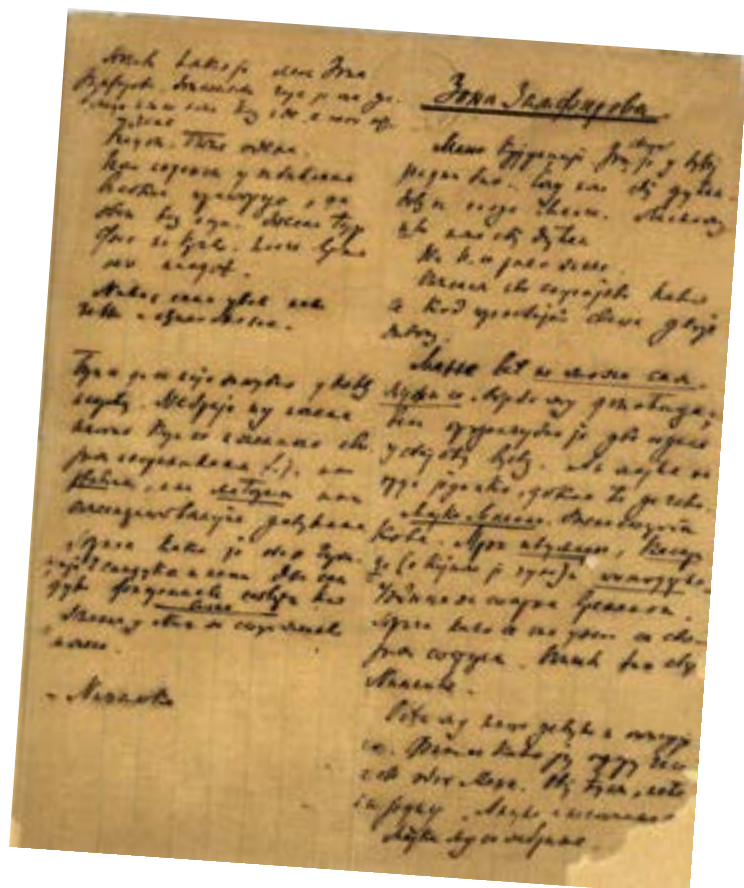
Збирка серијских публѝкација садржи фонд српске и југословенске периодике, као и фонд стране периодике. У циљу физичке заштите фонда, бројне збирке периодике су микрофилмоване и дигитализоване и дају се на коришћење у читаоницама НБС у електронском формату.

Посебни фондови Народне библиотеке Србије обухватају библиотечку грађу која по свом формату, пореклу и значају не припада општем фонду Библиотеке и поседује културну, историјску, музеолошку и научну вредност. Чине је следећи фондови и збирке: Збирка млађих књижевних рукописа и архивалија, Фонд старе, ретке и минијатурне књиге, Графичка збирка, Картографски фонд, Фонд фотодокумената, Збирка музикалија, аудио и аудиовизуелне грађе, Фонд легата и библиотека целина и Остале посебне збирке.

У Фонду легата и библиотека целина издвајају се, по значају, легати етнолога и академика Тихомира Ђорђевића (1868–1944), његових сестричица и етномузиколошкиња Љубице (1894–1974) и Данице (1898–1960) Јанковић, затим легати академика Веселина Чајкановића (1881–1946), писца Милоша Црњанског (1893–1977), авангардног уметника и зенитисте Љубомира Мицића (1895–1971), историчара фотографије и фотографа Бранибора Дебељковића, сликарке Љубице Цуце Сокић (1914–2009). Међу легатима који су недавно обогатили посебне фондове Библиотеке налазе се легати театролога, редитеља и свестраног интелектуалца Јована Ђирилова (1931–2014) и рок музичара Милана Младеновића (1958–1994).

Одељење посебних фондова које се стара о овим збиркама први пут је формирано 1947. године као Одељење помоћних збирки, а данашњи назив носи од 1961. године.

Стр. 37

Сабрана дела Вука
Карацића, Просвета,
Београд

Илустровани часопис
Жена и свет, Београд,
1925

Рукопис
Стевана Сремца,
Фонд рукописа

Цртежи Љубомира
Ивановића (1882-1945),
Графичка збирка

Зграда Генералштаба
у Београду, око 1965.
године. Фотографија
Бранибора
Дебељковића

Монументъ въ память
св. великомуч. угодн.

Дмитрий Федуковичъ

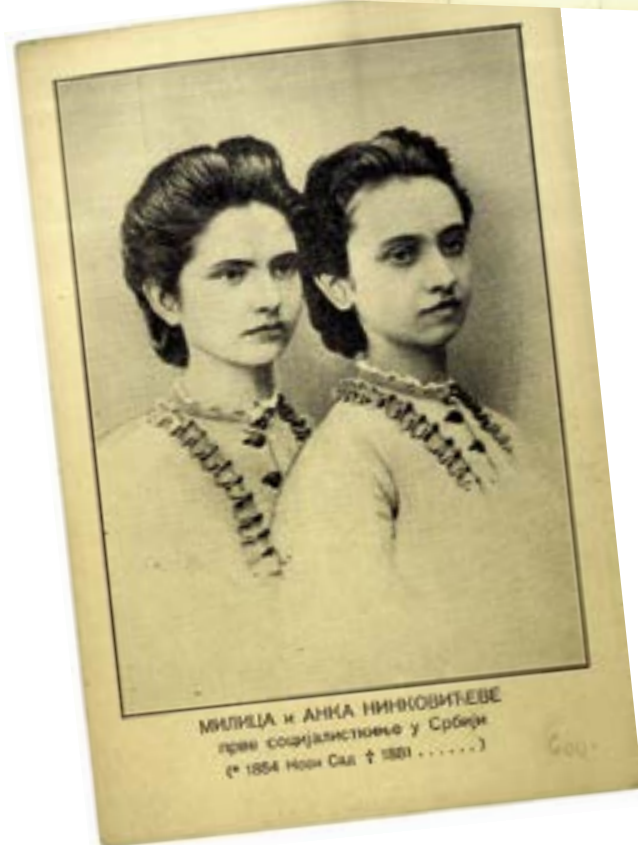
ГОРСКИЙ ВІЕНАЦЪ
ИСТОРИЧЕСКО СОВЫТИЕ
или
СВРШЕНІЮ XVII ВѢКА.
СОУЩЕСТИЕ
П. П. Н.
ВЛАДЫКЕ ПРИГОСКОГО

У БЕЧЪ.
ПЕЧАТНІЦА С. А. И. ПЕЧАТНІЦА
1811.

СЛУЖБЕНИ НАСТАВНИК ПЕТАР ПЕТРОВИЋ
Београд 1882

МИЛИЦА И АНКА НИНКОВИЋЕ
прве социјалисткиње у Србији
(* 1854 Нови Сад † 1923)

Израда каријатида за
Споменик незнаном
јунаку на Авали. Из
албума фотографија
које сведоче о
припреми материјала
за изградњу, којој
су официри Авалског
одреда посветили
краљу Александру I
Карађорђевићу 1935.
године

Горски вијенац, Петар
Петровић Његош, Беч,
1847. година

Откривање споменика
кнезу Михаилу
децембра 1882. године.
Литографија, аутор
Роберт Линхарт

Милица (1854-1881)
и Анка (1855-1923)
Нинковић, прве
социјалисткиње у
Србији. Разгледница
је издање Удружења
универзитетски
образованих жена,
Секција Београд

АРХЕОГРАФСКО ОДЕЉЕЊЕ

Археографско одељење Народне библиотеке Србије основано је 1961. године као посебно одељење Библиотеке које се бави научним археографским радом. Основна делатност Одељења је сакупљање, систематско пописивање и научни опис старог рукописног и штампаног наслеђа.

Збирка рукописних и старих штампаних књига садржи средњовековне ћирилске рукописе на српском и другим редакцијама старословенског језика, као и старе штампане књиге настале у периоду од 1494. до 1638. године. Сачувано је само 12 од 1.300 примерака рукописних књига опљачканих и уништених у Првом и Другом светском рату, тако да је садашња *Збирка* почела да се формира након 1941. године. И поред тога, она представља веома вредну збирку и важан извор за проучавање духовног и друштвеног живота Срба од XIII до XIX века. Садржи библијске текстове, проповедничку литературу, житијна, апокрифна и дела правно-законске и световне садржине, као и све врсте литургијских књига. Од ћирилских рукописних књига писаних српском редакцијом старословенског језика издвајају се: *Београдски паримејник* (прва четвртина XIII века), *Брашков минеј* (друга четвртина XIII и прва половина IV века), *Зборник српских житија шаха Марка* (настао између 1370. и 1375. године), *Призренски прейис Душановог законика* (настао између 1525. и 1530. године) и др.

Збирка старе штампане књиге која је бројала близу 230 примерака страдала је у потпуности у бомбардовању Библиотеке 1941. године. Данас, *Збирка старе штампане књиге* у НБС садржи преко сто библиотечких јединица. У њој се чувају најстарије ћирилске књиге које уједно представљају и једине инкунабуле објављене на јужнословенском простору. То су издања из штампарије Ђурђа Црнојевића, штампана на Цетињу од 1493. до 1496. године. Највећи део *Збирке* чине књиге објављене у Венецији (књиге Божићара Вуковића и његових настављача), али и књиге штампане у градовима и манастирима под османском влашћу: Горажду, Милешеви, Грачаници, Београду и Мркшиној цркви.

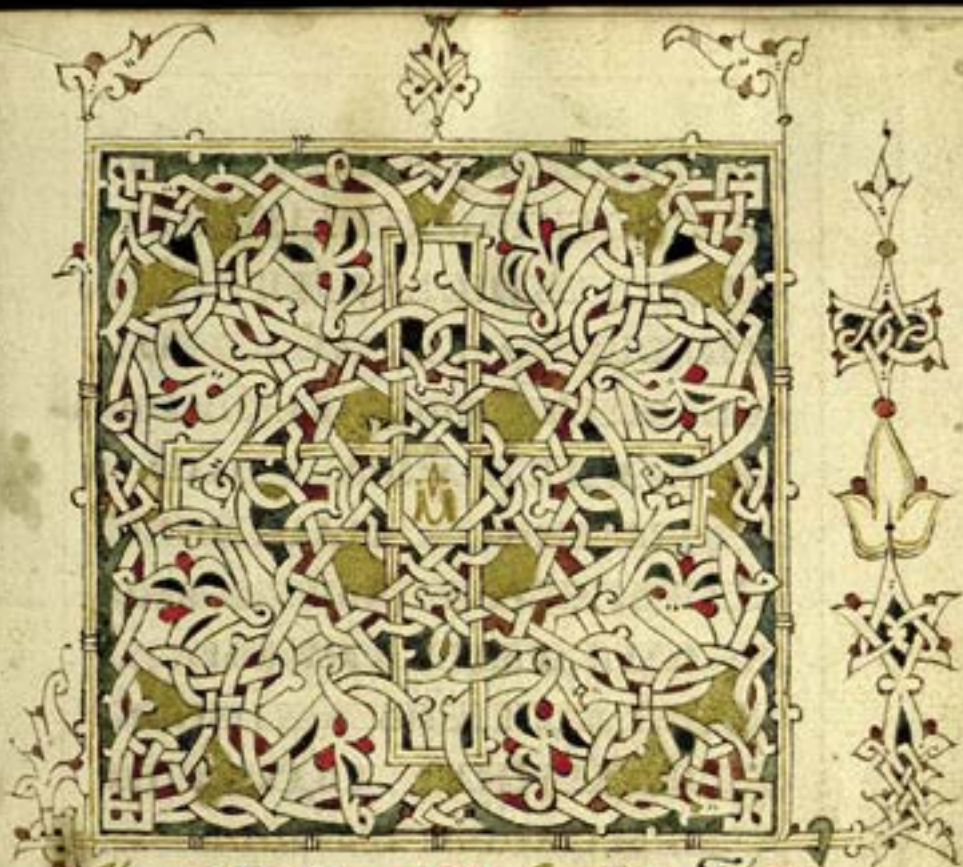
Археографско одељење НБС располаже и фототеком, са великим бројем фотографија и микрофилмова рукописа из домаћих и страних збирки, као и филигранолошком збирком, која је најбогатија на Балкану.

Београдска
крмчија, трећа
четвртина
XV века

Београдски
паримејник, прва
четвртина
XIII века

Стр. 46-47
Ивићево
(овчарско-кабларско)
четворојеванђеље
из 1570. године

ЗНАНИЕ КТО ЕСТЬ СТОЕ
 ЗНАНИЕ ЕСТЬ. ЦРКВЬ НО
 ЦРКВЬ, ХРА СТИ АБЕРР
 НИКЪ РОЗМЪ И ХАМІАНЪ.

ИЗЪСЪТВОРИ

ИЗЪСЪТВОРИ И҆Х҆Ъ
 СНА ДѢДѢ, СНА АВРААМ
 АИ, АВРААМЪ РОДНН
 СААКА, ИСААКУЖЕ РО
 ДН ІАКОВА, ІАКѠЖЕ

НЕ ПРОЖИТВО ХѢМЪ,

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Одељење за издаваштво Народне библиотеке Србије свој рад заснива на вишедеценијски профилисаној издавачкој пракси објављивања стручне литературе из области библиотекарства и научних, уметничких, фототипских и других издања из области културног наслеђа.

Народна библиотека објављује два стручна и научна часописа: *Гласник Народне библиотеке Србије* и *Археографске прилоге*. У едицији стручне литературе „Савремена библиотека“ објављују се књиге домаћих и страних аутора из области савременог библиотекарства, као и упутства, стандарди и приручници неопходни за рад и образовање библиотекара. Стручним едицијама припадају и „Библиотека Посебних фондова“, „Археографска библиотека“, као и издања каталога, библиографија, речника и водича. Неколико едиција садрже издања из књижевности, културне историје и других хуманистичких области: „Жива прошлост“, „Ризом“, „Теза“, „Библиотека Задужбине Десанке Максимовић“, „Едиција посебних издања“.

Анушка Мицић ————— Љубомир Мицић

СТРАШНА КОМЕДИЈА

Преписка:
1920 ————— 1960

ПРОГРАМИ ИЗ КУЛТУРЕ

Народна библиотека Србије активно учествује у креирању културног живота и успостављању културне легитимације нашег друштва. Велики број различитих програма, књижевних трибина, изложби, концерата, предавања и семинара чини Народну библиотеку Србије препознатљивом у намери да подржи и у јавни простор изнесе како традиционалне и афирмисане културне садржаје националне вредности тако и оне савремене, у форми динамичног интеркултуралног дијалога.

Године 2018. у Народној библиотеци Србије основан је Центар словенских култура, који има за циљ да афирмише важну спону међу словенским културама кроз културне програме, сусрете са писцима, тематске разговоре, изложбе и друге библиотечке и издавачке пројекте. Центар је основан под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије. Отварању је претходило потписивање Споразума о сарадњи Народне библиотеке Србије и Форума словенских култура, међународне организације са седиштем у Љубљани која окупља 13 држава са идејом очувања и представљања културних вредности словенских земаља.

Каталог изложбе
Графички омнибус –
Љубомир Ивановић
Михаило С. Петров
Ђорђе Андрејевић
Кун. Аутори изложбе:
Љиљана Башић, Марија
Богдановић и Славен
Попара. НБС, 2016.

Трибина Македонски
и српски роман
на прелазу у нови
миленијум, октобар
2021, атријум НБС

Књижевни програм
на Косанчићевом венцу.
Мај, 2021.
Гост Душан Ковачевић

Музички програм
у Народној
библиотеци Србије

Изложба Кроз пустињу
и прашуму: путопис
Растка Петровића.
Аутори: Јасмина
Томашевић и Немања
Калезић. НБС, 2020

Сувенири Народне
библиотеке Србије –
концепт и дизајн Нађа
Стојковић Јовановић

ЗГРАДА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ

Одлука да се подигне прва наменски грађена зграда Народне библиотеке донета је 1954. године, поводом прославе 150 година од Првог српског устанка, чиме је истакнут историјски и национални значај овог подухвата. Савет за културу Народне Републике Србије расписао је 1957. године Општи, јавни и анонимни конкурс за подизање зграде Библиотеке на градској локацији Губеревац и прва награда додељена је идејном решењу чији су аутори били архитекте Иво Куртовић и Слободан Михаиловић. Међутим, 1960. године појавила се могућност да се изградња реализује на бољој локацији која представља географско средиште града, на југозападном делу данашњег Светосавског платоа. Тадашњи управник Библиотеке Чедомир Миндеровић прихватио је овај предлог, те је архитекта Иво Куртовић (1910–1972) израдио ново архитектонско-урбанистичко решење, прилагођено контексту и условима нове локације. Пре почетка изградње, током лета 1965. године, архитекта и група стручњака Народне библиотеке Србије обишли су библиотеке у Риму, Паризу, Бону и Стокхолму, док је управник Миндеровић радио на прикупљању документације о организацији и начину рада значајних библиотека у Европи.

Изградња је почела 20. октобра 1966. године, под покровитељством Социјалистичке Републике Србије, и завршена је 1972. године. Пресељење у нову зграду започето је у мају, док су читаонице отворене за кориснике 29. новембра. У ликовној синтези при уређењу ентеријера и екстеријера учествовали су својим радовима сликар Петар Лубарда (1907–1974), који је тим поводом урадио слику „Први српски устанак“, и вајари Небојша Митрић (1931–1989) и Лидија Мишић (1932–2018). Митрић је израдио лого НБС и низ бронзаних рељефа знаменитих личности, док је Лидија Мишић ауторка бронзане скулптуре у атријуму Библиотеке. Зграда је свечано отворена 6. априла 1973. године, симболично на дан страдања Библиотеке 6. априла 1941. године.

Народна библиотека Србије последње је и најзрелије дело архитекте Иве Куртовића, једног од најзначајних архитеката социјалистичке Југославије. Елементи који су истицали његов приступ и стил рада одликују на најбољи начин решење зграде Библиотеке: изванредна уклопљеност објекта у амбијент у коме се налази, као и вешт спој модерне архитектуре са елементима традиционалне куће.

Структурално и ликовно, зграда је рашчлањена на две целине спојене везним делом: главни, покривен четвороводним кровом, у којем се налазе читаонице и складишни простор са подземним депоима, и други, издужени, намењен администрацији и библиотечкој обради материјала. Својом функционалношћу испунила је захтеве савремене библиотеке –

Разгледница
из фонда Народне
библиотеке Србије,
око 1975. године

Архитекта
Иво Куртовић
(1930–1972)

Монографија о
Народној библиотеци
поводом отварања 6.
априла 1973. године.
На корицама и омоту
налази се спомен
плакета, рад вајара
Небојше Митрића
(1931–1989)

Стр. 56
Атријум Народне
библиотеке Србије
након реконструкције
ентеријера 2011. године

*Народна
библиотека
6. април 1973.*

јасну одељеност основних целина и брз пут библиотечког материјала од складишног до корисничког дела. Зграда Народне библиотеке Србије проглашена је за културно добро и под заштитом је Завода за заштиту споменика културе Републике Србије.

Године 2011. успешно је завршена опсежна реконструкција корисничког дела зграде, према пројекту архитекте Зорана Радојичића. Интервенција је имала за циљ да обнови и унапреди инфраструктуру и донесе ново естетско решење ентеријера које ће задржати и истаћи основне елементе изворног архитектонског решења. Главни утисак компактности целине, прозрачности и ширине грађевине сачуван је и одражава дух и мисију Библиотеке – отвореност и доступност знања, слободну мисао.

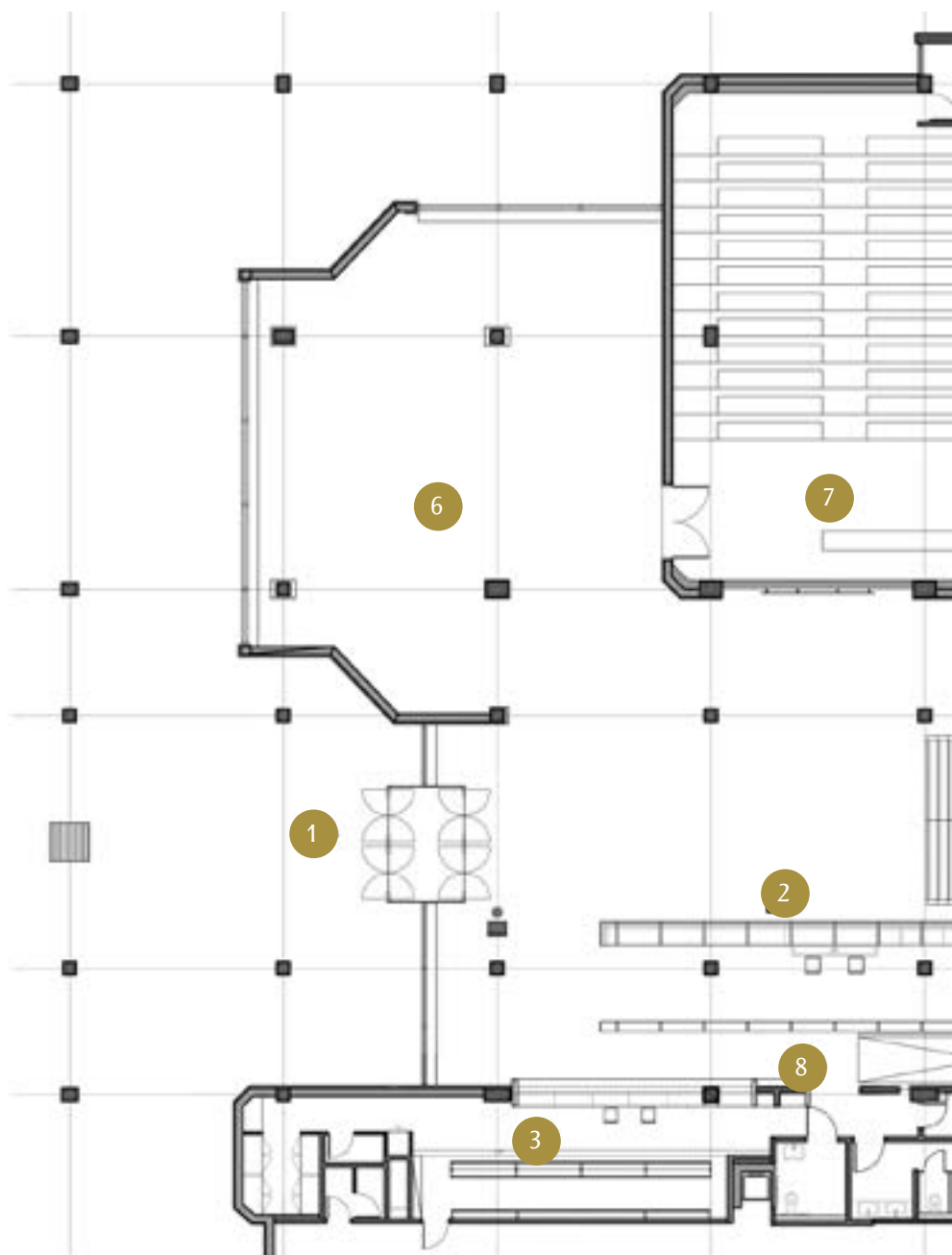
ЧИТАОНИЦЕ

Корисницима Народне библиотеке Србије на располагању је 12 читаоница: Централна, Референтна, Научна, Електронска, Мултимедијална, Музичка, Картографска читаоница, затим Читаоница периодике, Читаоница посебних фондова, Читаоница Правне библиотеке, Читаоница Центра за библиотекарство и информационе науке и Читаоница Центра за слепе и слабовиде.

Укупни капацитет читаоница је 600 корисничких места. Највећа је Централна читаоница у којој се налази 281 корисничко место.

Центар за слепе и слабовиде са читаоником пружа библиотечке и информационе услуге корисницима са оштећењем вида. Располаже савременом техничком опремом и обједињава све до сада заступљене библиотечке услуге за слепе и слабовиде у Србији. Коришћење грађе и услуга у Центру је бесплатно. Корисницима је на располагању збирка од преко 5.000 библиографских јединица на Брајевом писму, као и бројне електронске копије публикација из текуће издавачке продукције Србије.

Улазни хол

- 1 Улаз за кориснике
- 2 Пријемни информациони пулт
- 3 Гардероба
- 4 Атријум
- 5 Кафетерија

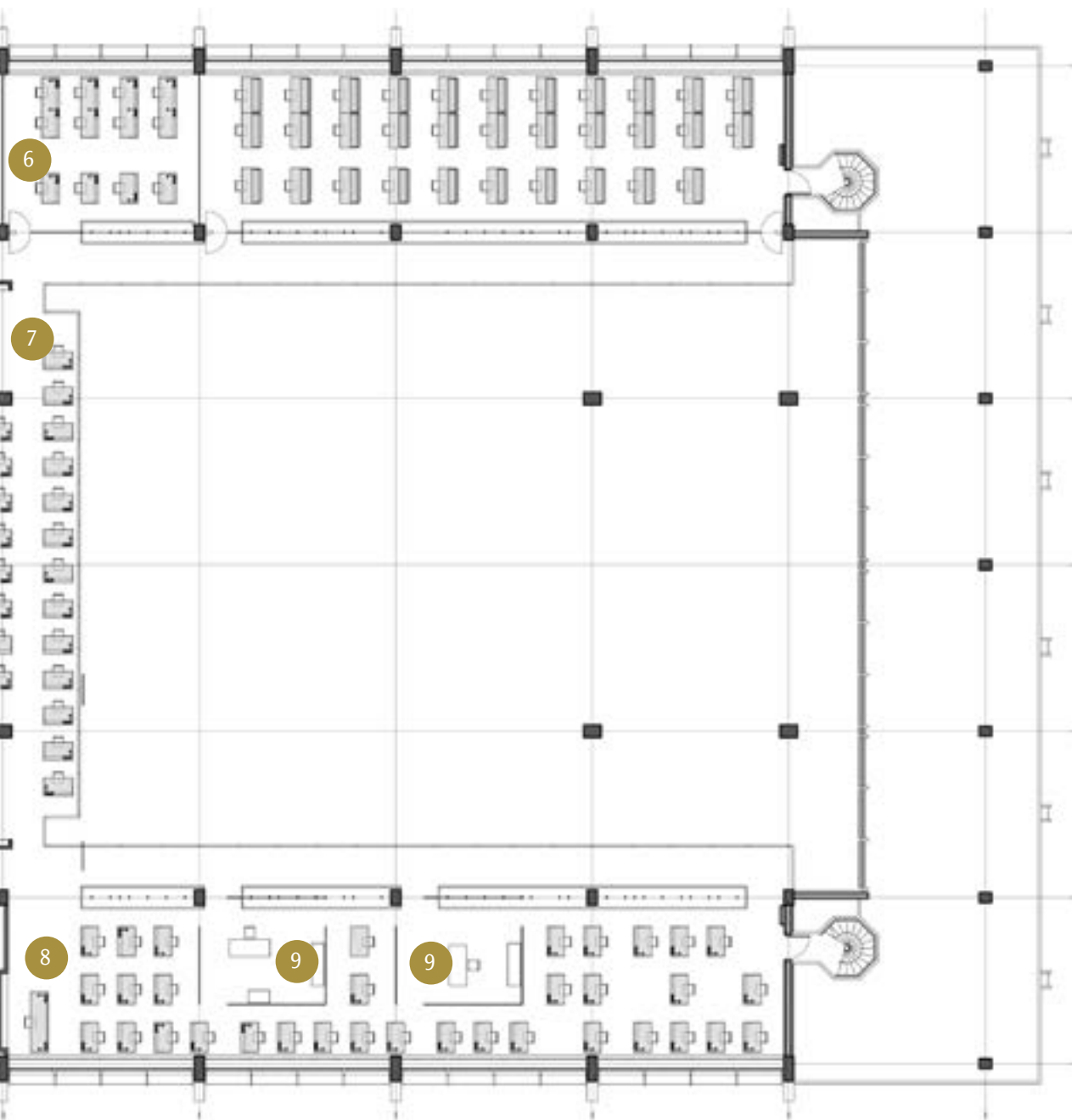

- 6 Изложбени простор
- 7 Амфитеатар
- 8 Тоалети
- 9 Лифт

Приземље

- 1 Центар за слепе и слабовиде
- 2 Музичка читаоница
- 3 Мултимедијална читаоница
- 4 Картографска читаоница
- 5 Правна библиотека
- 6 Научна читаоница

7 Центар за библиотекарство и информационе науке

8 Читаоница посебних фондова

9 Легати

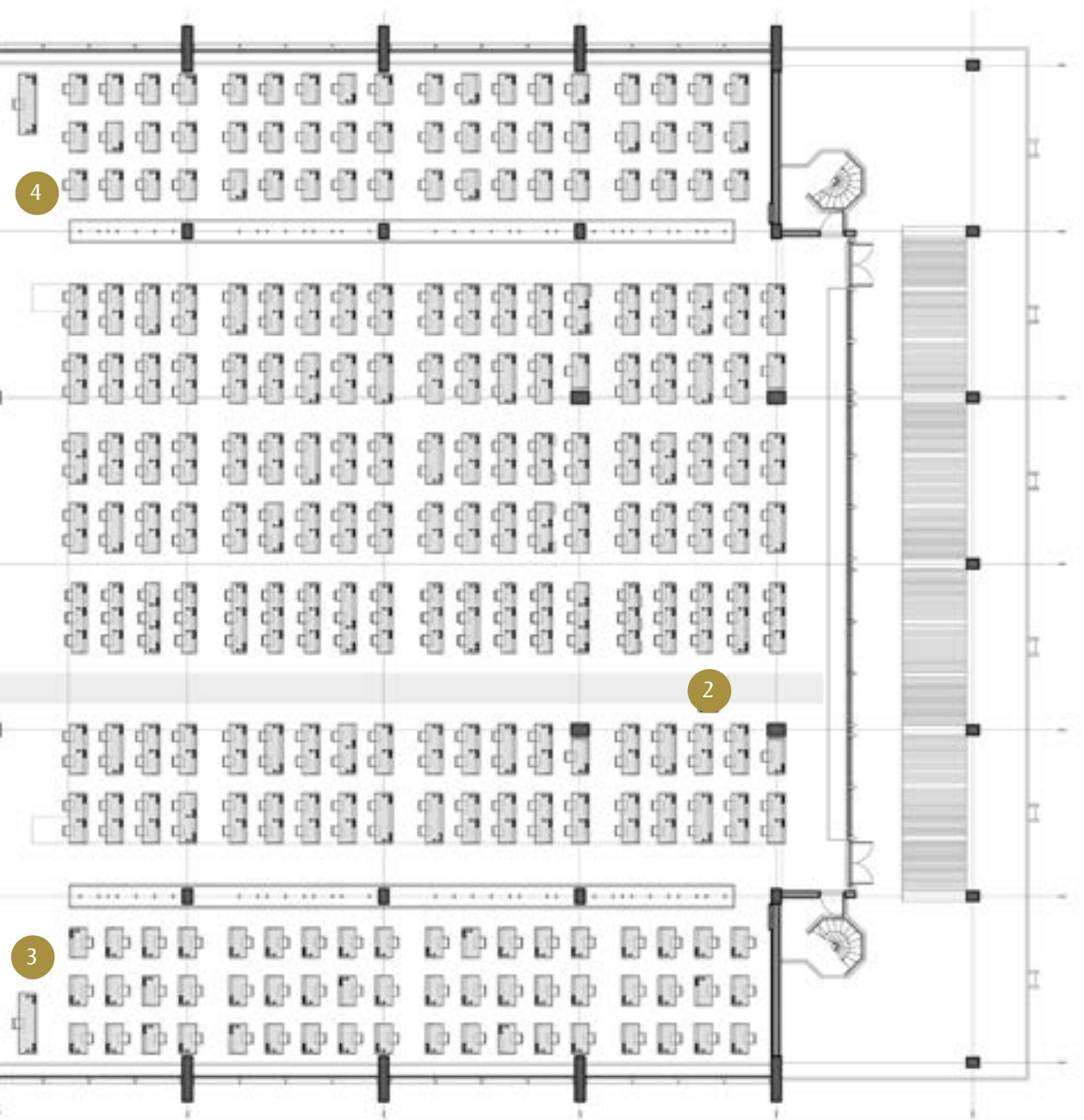
10 Тоалети

11 Лифт

Спрат

- 1 Главни информaционни пулт
- 2 Централна читаоница
- 3 Референтна читаоница
- 4 Читаоница периодике
- 5 Електронска читаоница
- 6 Електронски каталози

- 7 Лисни каталози
- 8 Конзорцијум КоБСОН
- 9 Центар за дигитализацију
- 10 Тоалети
- 11 Лифт

Народна
библиотека
Србије
Скерлићева 1
11000 Београд
381 11 2451 242
www.nb.rs

**НАРОДНА
БИБЛИОТЕКА
СРБИЈЕ
1832–2021
водич**

Издавач

Народна библиотека Србије
Скерлићева 1, 11000 Београд
www.nb.rs

За издавача

Владимир Пишталo

Уредник

Драган Пурешић

Аутор текста и приређивач издања

Весна Јовановић Трифуновић

Лектура и коректура

Драган Пурешић

Фотографије

Биљана Ракочевић
Срђан Вељовић

Дизајн

Оливера Батајић Сретеновић

Штампарија

Ретро принт, Београд

Тираж

1000

**Београд,
2021.**

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

027.54(497.11)(036)

ЈОВАНОВИЋ Трифуновић, Весна, 1975–

Народна библиотека Србије : 1832-2021 : водич / [аутор текста Весна Јовановић Трифуновић] ; [фотографије Биљана Ракочевић, Срђан Вељовић]. – Београд : Народна библиотека Србије, 2021 (Београд : Ретро принт). – 64 стр. : илустр.; 24 cm
Податак о ауторки преузет из импресума. – Тираж 1.000.

ISBN 978-86-7035-479-1

а) Народна библиотека Србије (Београд) – Водичи

COBISS.SR-ID 55414025